

BUITEN

15^E JAARGANG N^O. 5

ZATERDAG 29 JANUARI 1921.

BOOMEN IN DEN STORM.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

BOOMEN IN DEN STORM, ILLUSTRATIE	BLZ. 49
VAN TWEEËRLEI RAS (5), DOOR HAL. G. EVARTS	50
AAN ONZE LEZERS	51
DE OUDE KERK TE DELFT, DOOR C. L. H., GEÏLL.	BLZ. 52-54
HOE DE DIEREN SPREKEN (10), DOOR WILLIAM J. LONG, VERTAALD DOOR S. CILIA STOFFEL	BLZ. 54
VAN HOLLAND'S GRENZEN, DOOR W. J. J. C. BIJLE- VELD, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 55-59
UIT ZUID-SPANJE, DOOR J. C.	BLZ. 58
DE BLOEMBLADEN VAN LAO-TZE (18), DOOR J. ALLAN DUNN	59
NA DEN REGEN, ILLUSTRATIE	60

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gevee alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74-76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelyk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

VAN TWEEËRLEI RAS

5) DOOR HAL G. EVARTS.

FLUISTERENDE stemmen riepen hem en drongen hem te komen. Maar met dat al was er in de nachten iets, dat hij miste — één klank, waarop hij scheen te wachten, maar dien hij nooit hoorde. Soms voelde hij, dat, als hij maar zijn eigen stem verheffen kon, die onbekende klank, waarnaar hij smachtte, hem zeker antwoord zou geven.

Op een nacht, toen het verlangen hem te pijnlijk werd, sloop hij weg en rende mijlen achtereen. En hij had niet den stappenden gang van den hond, maar de vlugge glijdende beweging van den wolf. Terwijl hij voortrende, leerde hij een nieuw spelletje kennen dat in zekeren zin verband hield met den ontbrekende klank. Later speelde hij dat dikwijls terwijl Moran in zijn dekens sliep.

Toen Flash zoo onder de boomen voortgleed, was het net, alsof spookachtige gedaanten met hem meegleden en hij het zachte geschuifel van rennende pooten hoorde. Vóór hem uit vluchtte een grootere schim, en hij versnelde zijn gang en spande zich in, om de grootst mogelijke vlugheid te bereiken. Hij genoot van het suizen van de lucht langs zijn ooren, terwijl zijn krachtige spieren hem voortdroegen. Zijn eenig doel in het leven was, de eerste te blijven van al die schimachtige wezens, die met hem meeliepen, en het eerst de vluchtende gedaante vóór hem uit te bereiken. Die ontsnapte hem steeds — tót op een zekeren nacht, toen hij van onder de boomen uitgleed, en een lange, dicht met gras begroeide vlakte oprende.

Het geschuifel van de spookachtige pooten naast hem was even zacht en onwezenlijk als tevoren, maar de schim vóór hem uit scheen plotseling vasteren vorm aan te nemen. De afstand tusschen hen verminderde. Het gedreun van vluchtende hoeven op het gras, en de warme geur van een eland in de lucht maakten het spel nog werkelijker. Met een laatste geweldige inspanning haalde hij het spookdier in, en nog gevangen in de geestvervoering van zijn droom, deed hij zijn aanval en beet toe.

Zijn tanden sneden door levend vleesch en bloed, en hij werd languit in het gras geworpen.

De droom was uit, maar hij viel weer aan, en de gedaante plofte neer; de beide kniepezen waren precies doorgesneden. Toen vloog hij op de keel aan. En er was nog geen minuut verlopen na den eersten aanval, of hij scheurde het warme tril-lende vleesch uit het lichaam van een doode wijfjes-eland. Zijn droom was voor een deel uitgekomen — hij had een onwezenlijke wolvenbende aangevoerd, tot het dooden van zijn eersten werkelijken buit.

Dikwijls, tegen den avond, viel het Moran op, welk een scherpe belangstelling Flash aan den dag legde voor elk ver verwijderd geluid; dan snoof hij de lucht op en stak zijn ooren in den wind als om een geur of klank op te vangen, waarvan de beteekenis hem niet heel duidelijk was.

Elken morgen laadden zij hun bagage op, trokken verder, en sloegen elken nacht ergens anders hun kamp weer op. Zij reisden stroomopwaarts langs de Buffalo Fork of the Snake totdat zij op een avond in den Twee-Oceanenpas stonden. Moran kon wel met iedere hand een blokje hout hebben weggeslingerd, en elk zou de richting hebben aangewezen van een verschillende zee. Zij waren nu midden in het Land van de Vele Rivieren — het wonderland van de wereld — en vijftig mijlen in het rond was geen menschelijke woonplaats te vinden.

Vijftig mijlen zuidwaarts liep de naaste straatweg langs den voet van het Tetongebergte; even ver naar het Oosten brak de Sunlight Cap een gat in de Rainbow-Peaks en leidde naar de verspreid liggende boerderijen van den Greybull; in het Noorden konden zij den Rampart-pas onderscheiden, die over den rug van de Wapitibergen langs de Seclusion Creek naar den rijksweg aan de Shohone leidde, den eenigen tastarm, dien de beschaving weifelend in de heuvelen vooruitstak; en vijftig mijlen westwaarts, ver over het Yellowstone-meer, lag Thumb Station, de gouvernementspost aan den Parkweg. Daar tusschen in was zelfs geen gebaand pad te vinden, en slechts een netwerk van platgetreden wildpaadjes, uitgesleten door het eeuwenlange gebruik van eland en hert, doorsneden het land.

Moran stootte met de punt van zijn voet tegen een uitgebleekten schedel, die in het gras lag.

„Dit is er een van de verdwaalde kudde, Flash”, zeide hij. „Dit is de plaats, waar zij aangekomen zijn. Honderd mijlen hier in den omtrek vindt men hun schedels overal verspreid. En jij stamt rechtstreeks af van de grijze buffelwolven, die hen gevolgd zijn de heuvels in.

„Jij zult wel de laatste van je geslacht zijn. Ik twijfel er hard aan, of je wel ooit dien klank zult hooren, waarnaar je iederen nacht ligt te luisteren. Ik ben bang, dat de rest van je ras den weg van de verdwaalde kudde gevolgd is, Flash, en dat zij aan hun eind gekomen zijn als deze hier,” en hij tikte met zijn voet tegen den schedel.

De geheele streek hier was hoog, maar toch waren de heuvels veel lager dan de verafgelegen bergketens, die ze als in een ring omsloten. De kale rotsruggen, die aftakten van den bergrug waarop zij zich bevonden, waren maar even boven de woudlijn.

Dien nacht, terwijl Moran sliep, bracht de wind lichte geluidstrillingen en golven geur over, die Flash aan menschen herinnerden. Hij werd onrustig, voelde zich niet op zijn gemak, en ging op onderzoek uit langs verschillende bergruggen, om de bron op te sporen. Tegen den morgen zweefde plotseling een klank naar hem op, terwijl hij boven op een hoogte stond en hij sloop voorzichtig naar den rand en keek naar beneden. De rotsen van den rand onder hem liepen loodrecht omlaag. Daar vandaan kwam de lucht heel sterk. Hij ving niet den geur van één bepaald persoon op, maar de gemengde lucht van een aantal mannen, en, wat het vreemdste was, terwijl er geen spoor te bekennen viel van die éne lucht, die hij het felst van alles haatte, was er toch in de heele omgeving iets, dat hem deed denken aan Brent, en hij legde zijn ooren al plat bij de gedachte alleen. De mannen moesten gekampeerd zijn in het ravijn beneden.

Hij liep terug naar Moran, ging zorgvuldig na, of alles in orde was, vond een scheur in den rotsgrond, en daalde af naar den bodem van de kloof, die langs den voet van die hoogte liep, waar hij de lucht zoo sterk geroken had. Het was een wildernis, dicht met sparren begroeid, maar hij vond geen spoor van het kamp, dat hij zocht.

Dikwijls stond hij stil en stak zijn neus in den wind, maar die voerde geen bijzondere lucht aan. De dageraad begon al

den hemel te kleuren boven de Sunlight Cap, toen hij eindelijk een geluid opving, maar dat geluid kwam van boven. Per slot van rekening schenen zij dan toch op den bergrug te zijn. Hij ging zitten en gluurde door de boomen heen op naar den steilen voorwand van de hoog oprijzende rots. Het gegons van stemmen werd nu duidelijker, en er klonk een ondertoon in door, waar hij al even weinig mee ophad als met den geur. Maar hij had nu geen tijd meer, er verder over te denken — Moran zou al wel op zijn — dus haastte hij zich, bij hem terug te komen.

Moran merkte op, dat Flash niet op zijn gemak was. Gedurende den maaltijd en terwijl Moran de paarden zadelde en bepakte, liep Flash herhaaldelijk naar de scheur terug, keek eerst het ravijn in, en daarna ver weg den bergrug langs.

„Wat is er toch aan de hand, jongen?” vroeg Moran. „Is er hier ergens een grijze beer in den omtrek? Je weet nu toch wel, dat die ons heusch geen kwaad zal doen.”

Niet voordat zij een half dozijn mijlen verder getrokken waren, bedaarde de onrust van den wolf. En ook toen bleef hij nog op elk punt, dat een wijd uitzicht bood, stilstaan, keerde zich om en keek terug naar de plek, waar zij dien nacht gekampeerd hadden.

Moran kwam eindelijk tot de conclusie, dat Flash's nachts een eland of hert had gedood, dat er toevallig een grijze beer langs was gekomen, en dat die hem van zijn buit verdreven had.

Maar Moran vergiste zich.

HOOFDSTUK V.

De Shoshone Indianen, die vroeger het Land van de Vele Rivieren bevolkt hadden, hadden dit jaargetijde de korte Blauwe Maan genoemd.

De trotsche reebokken maakten zich gereed, de kennis met hun wijfjes te hernieuwen en moesten zich voor die gelegenheid mooi maken. Zij hadden het lange verkleurde haar van hun pels van verleden jaar afgeworpen, en het nieuwe was nog niet zoo donkergrijs geworden als reeds vroeg in den winter het geval is. Voor een korte poos was het korte pas gegroeide haar van een prachtig glinsterend blauw-grijs.

Moran wees met zijn hand naar den overkant van een kloof, waar een groote reebok rustig stond te grazen op een kleinen open plek.

„De herten zijn in de Korte Blauwe Maan,” zeide hij. „Dit is het mooiste seizoen van het heele jaar, Flash. Het zal gauw de tijd van hofmaken zijn voor de geweldragende rassen. Wacht maar eens, tot de oude mannetjes-elanden beginnen te zingen. Wij zijn hier eigenlijk al te lang gebleven, maar het is nu wel de moeite waard, nog een weekje te wachten. Je hebt nog nooit een van die oude jongens hooren gorgelen — maar nu zal je het hooren!”

Flash hief zijn kop op en luisterde naar een verren roep. Er is geen dierlijk geluid ter wereld zóó eigenaardig — zoo moeilijk te beschrijven of na te bootsen — als het heldere zilveren getrompetter van een mannetjes-eland.

„Daar!” riep Moran. „Hoe vindt je dat? Het is maar een kleine, één met een vijftakkig gewei, en hij verhaast het seizoen een beetje. Hij wil nu al voor de wijfjes gaan pronken, omdat hij wel weet, dat binnen een paar dagen de oude kudde-stieren naar beneden zullen komen uit hun vrijgezellen-schuilhoekjes en hem dan dadelijk zullen wegjagen.”

Elken dag werden nu de galmende trompetkreten van de jonge mannetjes dringender. Toen klonken de voller, ronder orgeltonen van de oude kudde-stieren, de groote elanden met zestakkig gewei. Iedere troep wijfjes had nu een tyrannieken meester, die ze jaloersch bewaakte en zijn uitd'agend getrompetter uitstootte tegen de minder fortuinlijke mannetjes, die een paar achterblijfsters uit zijn harem trachtten weg te lokken.

De reebokken, die van elke gelegenheid profiteerende vrije minnaars van de heuvelen, matigden zich niet aan, er een eigen kudde hinden op na te houden, maar trokken van den eenen troep naar den anderen, telkens bij een ander wijfje den verliefden minnaar spelend.

In de ruwe klippen en rotspunten boven de woudlijn was elke kudde ooiën vergezeld van rammen met lange gebogen horens.

Op een nacht, toen de paartijd zijn hoogtepunt bereikt had, lag Flash te luisteren naar het verre orgelen van de mannetjes-elanden, toen plotseling een geur in zijn neus drong, het eerste teeken van de nabijheid van menschen sinds dien nacht, toen

zij in den Twee-Oceanenpas gekampeerd hadden, nu drie maanden geleden.

Twemaal liep hij een klein eindje tegen den wind in, maar kwam weer terug bij Moran.

„Jij oude schavuit,” zei deze. „Je hebt plan op een nachtelijken strooptocht. Als ik in slaap ben, sluip je weg en gaat de hofmakerij van een ouden stier in de war sturen. Je bent een raar allegaartje, Flash, maar in elk geval ben je meer wolf dan hond.”

Eenige uren daarna sloop Flash van Moran's kamp weg, stak een hoogte over, en kwam in een klein dal. De wind was bezwangerd met den geur van een gedoofd kampvuur en levende menschen. Den reuk volgend, ging hij de vallei verder in, totdat hij bemerkte, dat zij nog maar een kleine honderd meter van hem verwijderd waren. Toen sloop hij voorzichtig naderbij, en, steeds aan deze zijde van den wind blijvend, draaide hij heen en weer, nu eens vóór-, dan weer achteruit, om het kamp van alle kanten te kunnen overzien. Er was iets, dat anders was dan alles, wat hij tot nu toe ontmoet had, en dat iets wekte een heftige begeerte in hem op, het van vlakbij te zien en te onderzoeken. Voetje voor voetje en geluidloos van boom tot boom glijdend, naderde hij tot op twintig voet afstands, en zag op een kleine open plek drie slapende gestalten liggen, waarover de maan haar wit licht uitgoot.

(Wordt vervolgd).

Aan onze Lezers.

Vergissen we ons niet, dan zijn er twee redenen, waarom onze vrienden en lezers ons betrekkelijk slechts weinig foto's zenden:

1e. Ons gestreng oordeel, onze eisch dat de foto's fraai, scherp, sprekend, in 't kort: dat zij zóó zijn als de illustraties in „Buiten” steeds geweest zijn, en waaraan ons blad voor een niet gering gedeelte zijn goeden naam dankt.

2e. Het gebruik maken van de diensten van een eigen fotograaf.

Wat den eisch, onder 1e. genoemd betreft, daaraan moeten wij vasthouden. Maar er zijn vele gevallen, waarin wij om zoo te zeggen aan onzen fotograaf niets hebben, en andere, waarin er voor ons geen aanleiding kan zijn, foto's van anderen dan van onzen fotograaf ter plaatsing aan te nemen.

Om blijkbaar heerschende misverstanden uit den weg te ruimen laten wij hieronder eenige gevallen volgen, waarin onze fotograaf als 't ware is uitgeschakeld:

a. Ge hebt in uwen tuin, uwe serre, een prachtige plant, een zeldzame bloem.

b. Ge verheugt u op het bezit van een mooi huisdier, een rashond, een sierlijke kat, een fraai paard enz.

Men zal begrijpen, dat wij voor één of twee foto's in deze gevallen onzen eigen fotograaf slechts kunnen uitzenden, als zij te Amsterdam of in de onmiddellijke omgeving der hoofdstad te nemen zijn.

c. Ge woont of komt in een dorp of stadje, dat vrij afgelegen is of op eenigen afstand van Amsterdam ligt en waar slechts enkele mooie kiekjes te nemen zijn.

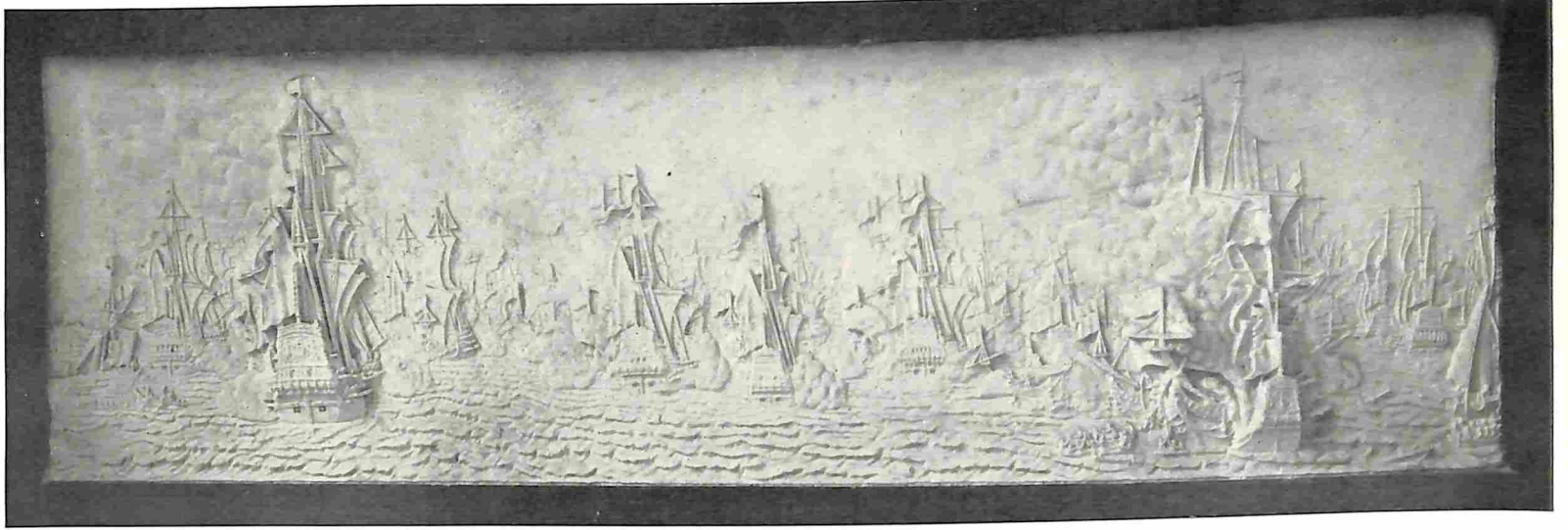
d. Ge hebt ergens een mooi landelijk plekje ontdekt.

Voor die enkele dorps-, stads- of landgezichten kunnen wij onmogelijk onzen fotograaf uitzenden.

Wel kunnen we dat, en zullen we dat ook doen, als er in of bij een plaats een réeks opnamen gemaakt kunnen worden. Foto's van stadsgezichten in groote, of schilderachtige kleine steden, van oude kasteelen of moderne landhuizen, zullen we dan ook bij uitzondering van een ander dan van onzen eigen fotograaf nemen.

Dus, lezers die amateur-fotograaf zijt, stuurt ons vrij uw werk, in de gevallen, waarin onze fotograaf niet helpen kan, en mits het aan strenge eischen voldoet; stelt ons in de gelegenheid uw fraaie huisdieren, uwe mooie bloemen en planten, de door u ontdekte afgelegen mooie plekjes in beeld te brengen. Het formaat uwer foto's zij niet te klein! En drukt niet af op z.g.n. artistiek, maar op glanzend Albumin of Celloidin-papier, dat zich beter voor reproductie leent. En zendt ons vooral iets typisch, iets karakteristieks! Dus geen boschhoekjes, die roerend gelijken op elk denkbaar boschhoekje ter wereld, geen plaskantjes die zich door niets eigens onderscheiden.

We hopen niet te vergeefs een beroep op uw medewerking te hebben gedaan. We zijn — waarom het te ontkennen — wat streng in ons oordeel. Des te grooter dan echter ook de voldoening, als uw werk gewogen en niet te licht bevonden wordt!

DE OUDE KERK TE DELFT.

HAUT-RELIEF-AFBEELDING VAN DEN SLAG BIJ TERHEIJDEN OP 'T PIEDESTAL VAN HET PRAALGRAF VAN TROMP.

DE OUDE KERK TE DELFT.

M ACHTIG rijst aan de Oude Delft de stoere, massale toren van de Oude Kerk. 1) Heel het stadsbeeld beheerscht hij. Strak van lijn, zwaar doch beheerscht van vorm, tart de belfroot — want dat is hij inderdaad — in zijn kracht de aanvallen van den tijd, wel er zich van bewust dat brand noch zelfs kruithuisontploffing, welke Delft zóó ontzettend troffen, hem hebben kunnen deren. Fier is hij op zijn hoogen ouderdom, welke zooverre in het grijs verleden teruggaat, dat Van Bleyswyck, op wiens nauwkeurige Stadsbeschrijving, ieder die Delft tot onderwerp van een artikel maakt, zich moet baseeren, zich noopt zag te erkennen „dat nauwelycks eenigh recht bescheyt daer van te vinden is”. Doch moge 't in zijn tijd zoo gesteld zijn geweest, we weten nu toch gelukkig wel iets meer af van deze fraaie kerk met „den scheeven toren van Nederland” zooals we den kolossus zouden kunnen noemen.

Het stichtingsjaar is niet bekend, daar heeft Van Bleyswyck ontegenzeggelijk gelijk in. De kerk verving een houten gebouw — of dit soms de onderstelling wettigt, dat dit dateerde uit 1071, 't jaar dat Govert met den Bult de stad Delft stichtte, zal wel immer een open vraag blijven.

Maar aan de Oude Kerk met haar toren is omstreeks 1250 begonnen en ongeveer een eeuw doorgebouwd. Oorspronkelijk was ze aan den H. Bartholomeus gewijd, blijkens een bul van aflat van Bonifacius VIII uit 1289, maar in 1389 werd de H. Hippolytus haar patroon.

De „uytnemende swaer aengeleydt doch niet voltrocken Toorn” is het oudste deel van het kerkgebouw. Van onderen opgetrokken uit tufsteen en z.g. Delftsche moppen, is hooger op de baksteen het materiaal geweest. De spits van berg- en baksteen wordt omgeven door vier achtkantige hoektorentjes. Wat was daar de beteekenis van? Bij de ontworpen restauratie van de kerk te Kapelle op Zuid-Beveland is die quaestie weer ter sprake gekomen. Was het een „teeken van secker pre-eminentie”? Van een moederkerk? In de „Beschrijving der Stadt Delft”, een herdruk van v. Bleyswycks werk met aanvulling tot 1729, het jaar van uitgifte door R. Boitet, zeggen de ongenoemde „liefhebbers”, die haar schreven, „op verscheide dorpen alwaar somtijts ook een, twee, drie en vier zulke torenties boven om de groote spits van den tooren stonden, met aandacht onderzocht (te) heb(ben), hoe veel kapellen outtijts onder zulk een dorp behoort of gestaan hadden, en te hebben bevonden, dat op zulk een plaats voorheen zooveel kapellen waren geweest, als er kleine torenties om den grooten tooren stonden, en dat de kapellen aan die zijden gebout waren, aan welke de torenties zich verheffen”. En in „Oudheden en Gestichten van Delft en Delfland” door H. F. v. Heusden, uit het Latijn vertaald en met aantekeningen van H. v. R(ijn) uit 1720, wordt gezegd dienaangaande: „'t welck volgens eene instelling onzer voorvaderen beduydt dat deze kerk vier mindere kerken onder haar heeft staan”.

Het merkwaardigste van dezen kolossus, en daarom noemen we hem den scheeven toren, is dat hij is „krom en gebogen alsof sijnen val (is) dreyghende”. Van het Begijnhof

af kan men de vooroverhelling zeer goed waarnemen. Zóó sterk is zelfs die helling, dat „die van 't St. Aechte, ('t Prinsenhof complex, St. Agatha klooster er vlak tegenover) ende de Oude Kerck” weleer een contract gemaakt hebben, strekkende dat de Oude Kerk een deel van den toren zou doen afbreken, omdat het klooster vreesde dat hij over het water heen daar boven op zou vallen. Van Bleyswyck vertelt er nog bij dat de prior van het klooster juist zijn slaapvertrek had aan de straat, over den toren, en dat hij, toen hij bij den Waalschen predikant die in het klooster woonde, zijn opvoeding genoot, zelf ook juist in die kamer sliep en daardoor uit eigen ervaring kon begrijpen dat de prior bij storm en opgestoken wind het vertrek verliet uit vrees voor een val van den toren. Doch... de toren is juist „studieuselijk en met voor-bedachtsaemheydt om de rarigheydt van 't werck alsoo gemaect en aengeleyt”. Dat de bouwer het knap uitgerekend heeft, bewijst wel het feit dat de toren nog onwrikbaar staat, niet-tegenstaande hij in zijn top een klokgewicht van 18000 pond torschte en dat de geweldige ontploffing van 80000 pond kruut in den kruittoren, welke 12 October 1654, te half elf uur 's ochtends half Delft in een puinhoop deed verkeerren — 203 huizen werden beschadigd en Carel Fabricius liet er het leven bij met nog een vijfhonderd menschen — en zelfs op Texel werd gehoord, hem geen streep uit het lood heeft gebracht, is een afgrijselijk grootsche hulde aan den onbekenden bouwmeester.

In den ontzettenden brand van 1536, toen van de stad bijna niets overbleef en Karel V den heropbouw steunde door haar „veelderhande vrijheden” te verleenen, heeft de spits te lijden gehad. De klokken zijn toen in het vuur gesmolten, waaraan een versje op een klok herinnerde, dat zeide: Anno XVCXXXVI wilt wel verstaen, Heeft mij den brandt heel doen vergaen, Maer door genade van boven hoych geprezen, Ben ik in 't jaar XXXIX weder geresen. Ook deze door Gerrit van Wou en Jan ter Suje gegoten klok is niet meer. Nu hangen er een uit 1570 door Hendrick van Trier en een van 1719 door Jan Albert de Grave.

Voor den toren is een arduinen portaal, dat toegang tot de kerk verleent.

De Oude Kerk zelf vormt een eigenaardig geheel. Ze is een torso, is niet voltooid.

Het baksteen schip dateert uit de 14e eeuw. Zijn zijbeuken lopen voort langs den toren. In ongeveer 1500 is er aan de Noordzijde een kruisbeuk, met bergsteen bekleed, tegen gezet, waarvan de beroemde Mechelaar Rombout Keldermans als bouwmeester wordt genoemd, en welke de rijke vormen der Laat-Gothiek vertoont. Begin der 15e eeuw werd er een veelhoekig gesloten koor aan toegevoegd, dat begrensd wordt door twee zijbeuken. De westmuur van het transept kreeg een portaal, ('t stovenhok van nu) de oostmuur van het transept en kapel en de sluitwand in de Zuidelijke zijbeuk een sacristie (nu consistoriekamer) 2).

In al haar eenvoud met kilwitte muren — ook een in 1682 ontdekte muurschildering is angstvallig zorgvuldig overgewit — doet de ruimte toch grootsch aan. Van de pracht, waar-

mede ze eens was opgesierd, is geen spoor meer te bekennen. Wat van de gebrandschilderde ramen in 1564 was gespaard en door de beeldstormers, die 24 Oct. juist op St. Bartholomeusdag hier hun slooperswerk begonnen, niet was vernield, is bij de kruitramp te loor gegaan. Van de vele schilderijen van Maerten van Heemskerck, wiens werken, naar Van Mander verhaalt, „veel te Delft waren”, en „wiens altaertafelen soo in de Oude als in de Nieuwe Kerck” prijkten, is, op dat in de Gemeentelijke collectie na, geen vezel meer over. Het nieuwe hoofdaltaar, dat Willem Danielsz van Tetrode in 1571 vervaardigde voor de onttakelde kerk, werd weinig tijds daarna, toen Delft zich voor den Prins had verklaard, verwijderd, wat synoniem zal zijn geweest met stukgeslagen. Alleen de koorhekken toonen iets van sierlijkheid. Ze hebben in 1604 die uit 1469 vervangen welke uit latoen (een koperlegering) waren vervaardigd door „Louwerijs van Brecht uit Brugge in de Steenstraat”. En verder de gebeeldhouwde eiken preekstoel uit 1548, welke echter haar oorspronkelijk klankbord mist, waarvan een deel der torenvormige bekroning in de collectie-De Stuers berust.

Maar niettegenstaande zijn strengen eenvoud, trekt de Oude Kerk geweldig. Omdat ze een deel van ons Panthéon is. Omdat er van onze grootste en beroemdste mannen hun laatste rustplaats hebben gekregen. In de Oude Kerk sluimert Piet Hein, sluimert Bestevaer Tromp, sluimert Leeuwenhoek, rust Poot, slaapt een dochter van Marnix van St. Aldegonde, rust de schilder Jan Delff....

Neerlands Gouden Eeuw, ze doemt in de wijde ruimten tusschen de pilaren op voor den eerbiedigen bezoeker; de overwinningen in Brazilië en de verovering van de Zilvervloot, de zege bij Duins, de bezem in den mast, de slag bij Terheyden, ze herleven, het Geuzenlied dreunt, maar we zien ook den „gerusten landman” in zijn bedrijf en voelen ons gestreeld door den roem welke de onderzoekingen over de infusiediertjes aan wetenschappelijk Holland brachten....

Piet Hein rust in den Oosthoek van het koor onder een tombe door Pieter de Keyzers hand in 1629 uit wit marmer op zwarten toetssteen gehouden.

De tombe voor Maarten Harpertszoon Tromp, van wien Vondel sprak:

Hij ruste nimmer onbeweent,
Al heeft de doot het lijf verslonden
De Faem is aen geen graf gebonden,
De deugt verduurt het kout gebeent.

staat in den Noordhoek van het koor, de z.g. Heemraads-kapel. Jacob van Campen heeft een praalgraf ontworpen, dat als een meesterstuk der eerste orde geprezen mag worden. Een hoog piedestal draagt het. Willem de Keyser, evenals Pieter een zoon van Hendrik, die 't stadhuis bouwde, heeft in wit marmer in hautrelief den slag bij Terheyden gehouden, waarin Tromp 10 Aug. 1653 het leven liet. Van der Velde kon met penseel en pen al niet beter weergeven dan De Keyser 't met den beitel deed en diens beschrijving van den Slag is gehecht aan de zwarte Dinantsche steen, welke tusschen de beide wit marmeren lijsten het voornaamste deel van het piedestal vormt.

Het overige deel van het praalgraf, het beeld en de achterplaat met haar Corintische pilasters, enz. is van de hand van onzen grooten Rombout Verhulst. Alle beeldhouwwerk is van wit marmer.

Tromp ligt in 't volle harnas, in de rechterhand den commandostaf, in de linker het ordelint met eerepenning, uitgestrekt. 't Hoofd rust op de tromp van een kanon, het lichaam op een roer — de zinspeling is duidelijk. Het beeld is den admiraal en den kunstenaar waardig. De beide wapens in den wand tusschen de rood marmeren pilasters zijn die van de Staten Generaal en van de Staten van Holland en West Friesland — 't praalgraf is door deze regeeringscolleges vereerd en op de bandlerolle boven de schepenkroon leest men de versregels: *Urbs Phoebi cineres iactat, sed currus honores, Ingreditur quoties egrediturque mari*, welker vertaling: De stad van Phoebus praalt op zijn asch, doch zijn lof wordt verbreidt door zijn wagen, zoo vaak die op- en ondergaat, men alleen dan kan begrijpen als men weet dat 't Grieksche Delphi de stad van Phoebus heette en Delft in 't Latijn Delphi Batavorum werd genoemd. Bijgevolg slaat in het opschrift 't eerste en tweede op Tromp 't derde op Phoebus, den zonnegod. Onze voorvaderen hielden meer van dergelijke

spelingen van snaaksch vernuft, al maakten ze 't voordien gewonen mensch daardoor niet makkelijker.

Het groote wapen op de kroonlijst is dat van Tromp. Lodewijk XIII schonk hem in 1639 na den slag bij Duins de gouden lelie op 't azuren veld. Richelieu voegde er de roode keper op zilveren grond en 't sabel koggeschip der stad Parijs aan toe, en Karel I van Engeland, na Tromp met het zwaard van admiraal Pennington tot ridder te hebben geslagen, de griffioenen als tenanten met een gulden halsband met een wapenschild, waarop de roode en witte roos van Lancaster en Tudor op zilveren grond. Het cimier of helmteeken is weder de lelie van Bourbon.

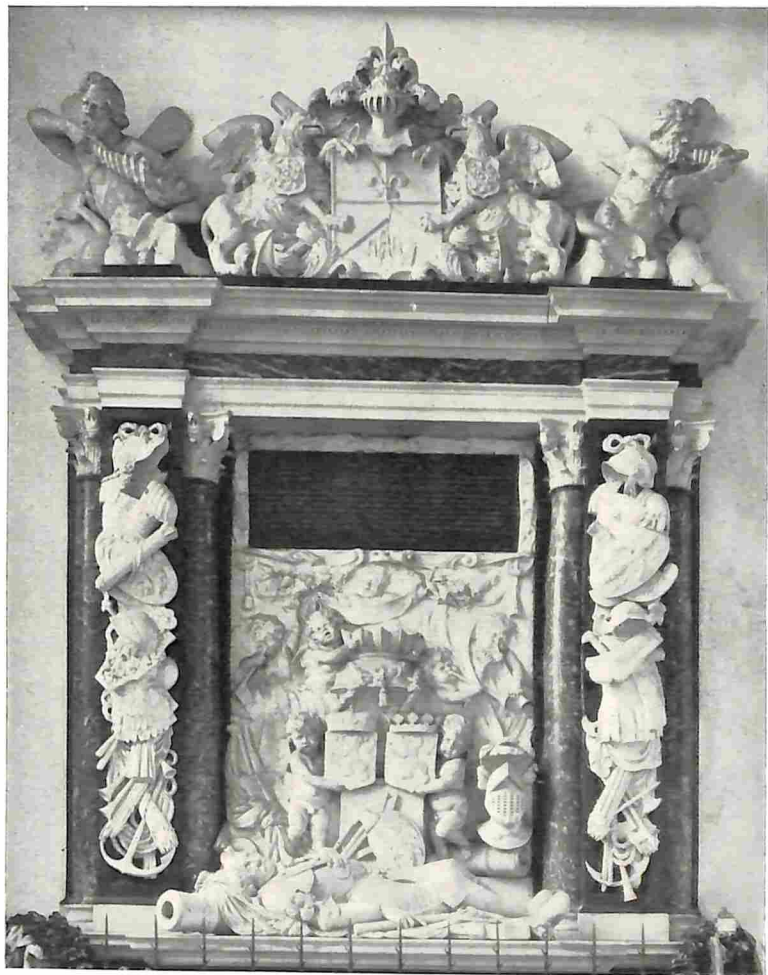
Een uitgebreide beschrijving van het prachtige monument is in dit betrekkelijk klein bestek niet doenlijk. Te meer daar we de vertaling moeten geven van 't grafschrift, in gulden letteren vervat in den toetssteen onder de lijst, dat op de foto maar net uitkomt als lichtere plekje en dat, daar 't volgens het gebruik dier dagen in het Latijn is gesteld, voor de meeste bezoekers en lezers — zelfs als 't duidelijk leesbaar uitkwam — toch nog.... Latijn zou zijn. Dit grafschrift luidt.

Ter eeuwige gedachtenis.

Gij, die de Nederlanders, de deugd en den waren arbeid liefhebt, leest en treurt.

Het sieraad van het Nederlandsche volk, de geweldige in den kring, ligt terneder; hij die bij zijn leven nimmer terneder lag en door zijn voorbeeld leerde dat een bevelhebber staande behoort te sterven; hij, die een voorwerp van liefde voor zijn medeburgers, van schrik voor zijn vijanden, van stomme verbazing voor den Oceaan was.

Maarten Harpertszoon Tromp, een naam, waarin meer loftuigingen liggen opgesloten, dan deze steen bevat; een steen, vrij drukkend voor hem, wien Oosten en Westen een leerschool waren, de zee een aanleiding tot zegepralen, het geheele wereldrond een schouwplaats van zijn roem; hij, die een zeker verderf was voor de zeeroovers, een gelukbrengend beschermer van den handel was; door zijn gemeenzaamheid nuttig, niet onwaardig. Na het scheepsvolk en de soldaten, een ruw slag menschen, op vaderlijke en met heilzaam gevolg welwillende wijze te hebben geregeerd; na vijftig gevechten waarin hij aanvoerder was of althans een

DE OUDE KERK TE DELFT.
HET PRAALGRAF VAN MAARTEN HARPERTSZ. TROMP.

groot aandeel had; na ongelooflijke overwinningen, na de hoogste eerbewijzen, ofschoon deze nog beneden zijn verdiensten waren, heeft hij ten slotte in den Engelschen Oorlog, bijna overwinnend, zeer zeker onoverwonnen, op 10 Augustus 1653 A. D. in den ouderdom van zesenvijftig jaar, opgehouden te leven en te overwinnen.

De vaderen der Vereenigde Nederlanden hebben den allerverdienstelijksten held een gedenkteeken opgericht.—

In heel dit lofdicht komt slechts één onjuistheid voor en die is nog slechts sinds kort gebleken door Been's onderzoekingen. Tromps leeftijd is een jaar te oud opgegeven. Geboren 23 April 1598, was hij 55 jaar toen hij sneuvelde.

Dát moet de Staten ter eere worden nagegeven, als ze zoo'n monument schonken, ter eere van de nagedachtenis van een held te land of ter zee, dan was hun gewone financiële uitrekening verre. Dan moest de grootste kunstenaar van den tijd het maken en zagen ze niet op 't geld. Zoo heeft dit monument dan ook niet minder dan 10000 gulden, d. w. z. 17e eeuwse geen 1920-sche guldens gekost.

Vondel dichtte er het volgende grafschrift bij:

Hier rust de Zee-Held Tromp,
de dappere beschermer
Der Zee-vaart en de Zee;
ten dienst van 't vrije land,
Dat 's mans gedachtenis be-
waert in 't konstig marmere
Soolevendigh gelijk hij stierf
voor 't Hollands Strand,
Bekrijd met moord-geschrey
en donderen van Kartouwen
Daer Groot Brittanje in brand,
al 't water veel te klein,
Hij heeft zich selv' in 't hart
der Burgren uyt gehouwen,
Dat beeld verduert de pracht
van graf en marmeresteen.

C. L. H.

1) Zie de afbeelding in No. 1 van dezen jaargang.

2) De reeds genoemde „Oudheden van Delft en Delfland” bevatten een zeer curieuse afbeelding. Deze geeft n.l. den toren met een ruim voorplein, omgeven door een muur van schouderhoogte. Een man kijkt van buiten af, recht tegenover den toren, over dat muurtje. Dat zou er op wijzen, dat de kerk of een heel eind van het oude Delft stond in 1720, of dat er geen gracht toen bestond. Daar echter het Oude Delft als Corbulo's Gracht wordt beschouwd en in alle geval zeker niet zoo oud is als Delft zelve, dus 1071, de toren nu dicht bij 't water staat en de kerk met toren en al niet een sprong naar voren heeft gemaakt, is die gravure dus typisch en merkwaardig onjuist en bedriegelijk van voorstelling.

HOE DE DIEREN SPREKEN

10) DOOR WILLIAM J. LONG.

Met toestemming van den schrijver vertaald door S. CILIA STOFFEL.

NU zijn je ooren, in een stilte als deze, de gespannen, levende stilte van de wildernis 's nachts, even vol grillen als een *puckwudgie*, een lid van het ondeugende elfen-volkje der Indianen. Het gezoem van een muskiet klinkt over het heele meer; of het gerekke van een kikker sijt uit tot het geloei van een stier van Basan; of plotseling begin je muziek te hooren, als de zwakke trilling van een drogen boomtrunk, die gonst in de niet waar te nemen luchtstromingen, tot het dreunen van een machtig kerkorgel wordt. Bij zoo'n gelegenheid, tenzij wij onze zinnen geoefend hebben: wat zoo duidelijk is te loochenen, het

Indiaansche geheim van dingen te zien en te hooren, raken we gauw in verwarring, niet zeker van de grens tusschen werkelijkheid en verbeelding; dus weldra wendde ik me tot Simmo en fluisterde: „hoor je hem?”

De Indiaan schudde het hoofd. „Nee, niet hooren; voel alleen maar,” zei hij, en weer zetten we ons tot rondspieden. Minutenlang zochten we de bosschen, het meer, de wei af; maar er bewoog zich niets, geen geluid verbrak de drukkende stilte, terwijl wij beiden sterk voelden dat er een levend wezen in onze buurt was. Daar maakte zich een schaduw uit de nog donkerder schaduw van een naar boven gekeerden wortel los, slechts op een paar meters afstand, en er stond een groote mannetjeseland, een en al aandacht op den open oever.

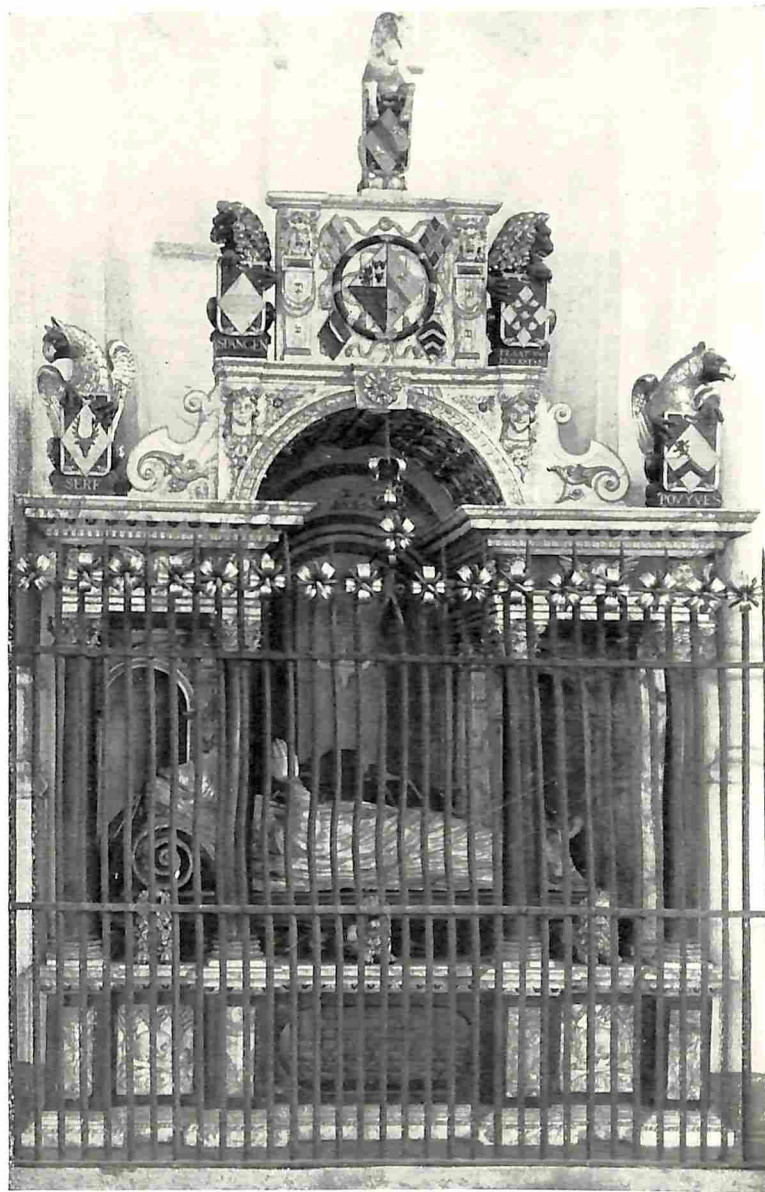
Ik dacht toen, en zoo denk ik nog, dat we behalve onze gewone vijf zintuigen nog een fijner vermogen bezitten, dat ik bij gebrek aan een beter term, den zin-voor-het nabije moet noemen; en dien ik verklaar door aan te nemen, dat ieder leven elk ander leven herkent en aantrekt door een verborgen kracht, zooals de doode stof (wanneer er zoo iets bestaat,) alle andere stof door de geheimzinnige aantrekkingskracht tot zich trekt.

Ik ben stellig vele malen in de bosschen bespied als ik het *niet* wist of voelde, en ik heb ook zeker dikwijls mijn oogen op een dier gehad, zonder dat dit 't wist, en het niet genoeg besef van gevaar had om weg te loopen ofschoon ik meende dat het onrustig onder mijn spiedenden blik werd — waarschijnlijk omdat hem geen werkelijk gevaar dreigde, daar de oogen, die naar hem keken, vriendelijk of hoogstens nieuwsgierig stonden.

Eens op een heuvelrug waar loofhout groeide, trof ik een hertebok aan die onder de boomen lag te slapen, en ik stond, met mijn rug tegen een grooten suikereschdoorn, wel vijf of zes minuten naar hem te kijken, eer hij zich bewoog. Neen, ik trachtte niet hem wakker te maken door mijn blik, of een andere proef te nemen. Ik genoot eenvoudig van een zeldzaam gezicht, en merkte met innige belangstelling op, dat dit natuurwezen, dat ik altijd zoo prachtig op zijn hoede gezien had, evenzeer kon knikkebollen en lodderoogen als elk ander gewoon sterveling. Hij was zoo vlak

bij, dat ik de slaperigheid van zijn oogen, de houding van zijn pooten, het zwellen van zijn flanken wanneer hij ademde kon waarnemen. Ik was juist bezig, zonder de minste booze bedoeling, zijn ademtichten te tellen, en vergeleek ze met de mijne, toen zijn kop zich plotseling mijn kant uitkeerde; zijn oogen sperden zich wijd open en ze keken recht in mijn oogen. Klaarblijkelijk had zijn gevoel of onbewust waarnemingsvermogen hem gewaarschuwd waar het gevaar was; maar nog konden zijn oogen het niet herkennen, zooals het poging om zich te verbergen, is meestal de beste manier om een dier in de natuur, dat gewoonlijk leven en beweging met elkaar in verband brengt, te misleiden.

Weg was de slaperigheid van dien bok! Hij was geschrokken, dat bleek duidelijk genoeg; maar hij rees uiterst behoedzaam overeind, liet geen blaadje bewegen, en stond een

DE OUDE KERK TE DELFT.
PRAALGRAF VAN ELISABETH TEGOR, DOCHTER VAN
MARNIX VAN ST. ALDEGONDE, GEHUWD MET KOLONEL
CAREL MORGAN. ALS MAKER VAN DIT GRAF WORDT
HENDRICK DE KEYSER GENOEMD.

GEZICHT OP NOORDEN BIJ NIEUWKOOP.

en al gespannen aandacht. Zoodra hij zijn kop omkeerde om over zijn schouder te kijken, hief ik mijn kijker op; want ik wilde als 't mogelijk was zijn gedachten lezen in zijn oogen. Toen hij zijn blik weer mijn kant uit richtte, was het of zijn neus langs mijn gezicht gleed. Een pooslang rustte ze op de lenzen van mijn kijker, ging verder en kwam terug voor een langdurig onderzoek. Daarna glipte hij me voorbij; nog steeds zonder me te herkennen, terwijl hij bij elken veerenden tred de lucht toetste, deze richting uit luisterde, naar dien kant keek en eindelijk verdween alsof hij op eieren ging.

Door zulke ervaringen ben ik van oordeel dat de gewaardwording van een gevaar zinnelijk niet waarneembaar, of het nog fijner gevoel, dat er een levend wezen in de buurt is, in de dieren even wisselvallig is als hun instincten, of hun onderlinge gewoonten. Ze kan zwak in het eene dier zijn en sterk in een ander van dezelfde soort, of afwisselend wakend of slapend in eenzelfde beest; maar in mijn geest bestaat er geen twijfel meer, dat het een veel voorkomende gave onder de dieren is. Als ze dus af en toe bij den mensch optreedt, moet ze niet als bovennatuurlijk of wonderlijk beschouwd worden, maar evenals het betrouwbare oriënteringsvermogen, dat enkele menschen bezitten, als een kostbare en volkomen natuurlijke erfenis van onze vroegste vaders. Dat het een tiental geslachten overslaat om hier en daar eens op een mensch neer te dalen, zooals een door den storm gedreven vogel op een schip op zee, is juist wat we van de erfelijkheid verwachten konden, wier loop dikwijls zoo onstelselmatig, of soms wonderbaarlijk lijkt, als meetkunde voor een Eskimo, omdat we haar beginsel en haar wetten nog niet begrijpen.

Onder de wilde stammen, die geheel in en met de natuur leven, is het zich bewust worden van gevaar of van personen, buiten de gewone zintuigen om, een veel gewoner zaak dan onder beschaafde lieden. Bijna ieder onderzoekingsreiziger of zendeling, die langen tijd onder de Afrikaansche inboorlingen, bijvoorbeeld, heeft doorgebracht, merkte op, dat de Zwartjes op de een of andere geheimzinnige wijze gewaar worden, wanneer er een vreemdeling naar een van hun dorpen komt — geheimzinnig daarom, omdat het niet op ijlboden of boodschappers, of ook maar een van onze gewone middelen van gemeenschap berust. Iemand, die nog onlangs zoo'n volk bestudeerde, heeft eindelijk een verklaring aan de hand gedaan, met nog allerlei indrukken over de wijsbegeerte der inlanders, in een werk dat hij den veelbelovenden titel geeft van: „Denkende Zwartjes”. Van de talloze boeken, die ik over Afrika gelezen heb, is dit het eenige, dat meer dan een oppervlakkige kennis van de inboorlingen toont, en de oorzaak ligt voor de hand. De schrijver meent, heel verstandig, dat men onmogelijk den wilde kan kennen, of zijn gewoonten begrijpen, als men zijn gedachten niet kent, en dat de eenige weg naar die gedachten door de taal gaat, waarin de gedachten zijn uitgedrukt. Daarom bestudeerde hij de taal als een middel om den mensch te leeren kennen; en hierin is hij een weldadige tegenstelling met andere Afrika-reizigers — en jagers die ik gelezen heb, die eenige maanden of weken in een kamp van blanken doorbrengen, de inboorlingen ongeveer even goed kennen als ver-

liefdend de maan, en dan wauwelen over gewoonten, of opvattingen, of „bijgeloof” van de wilden, — alsof eenig gebruik of zede te begrijpen was, zonder eerst de levensbeschouwing te kennen waaruit ze voortsporen, zooals een bloem uit een verborgen zaadje.

Deze ongewone opmerker, die weet hoe de inlander denkt, omdat hij de inlandsche taal uitstekend verstaat, vertelt ons 1) dat de Zwartjes duidelijk dit vermogen van dieren en van gewone menschen, om veel dingen buiten het gebied van onze zintuigen om te weten, erkennen; dat ze het een bepaalden naam geven en het verklaren op een wijze, die wijst op een verrassende hoogte van abstract denken bij hen, die wij domweg onnadenkende wilden noemen.

Volgens deze wilden heeft elk dier in de natuur, de mensch niet uitgesloten, de lichamelijke gaven van gevoel, gezicht, gehoor, smaak, reuk en *chumfo*. Ik moet dien inlandersterm wel gebruiken, omdat hij niet te vertalen is, omdat hij alles omvat, wat wij bedoelen met instinct, intuïtie, of absolute kennis en (iets waar nog geen andere psychologie ooit op gezinspeeld heeft) de wijze waarop zulke kennis verkregen wordt.

Dit *chumfo* is geen zesde- of extra zin, zooals wij aannemen, maar veeleer de vereeniging, of volmaakte samenwerking van de vijf zinnen in hun hoogste volkomenheid. Ik kan die zaak zoo nader verklaren, als ik me nog aan Crawford houd, wiens verslag menig eigenaardig staaltje van opmerkingsgave, wijsbegeerte der inlanders, bosch, „lore” en dieren-„lore” bevat, waarvan er vele bij het kampvuur werden geschreven, en in bonte afwisseling dooreen staan.

(Wordt vervolgd).

1) Crawford. Thinking Black. (1904).

VAN HOLLAND'S GRENZEN

BIJDRAGE TOT DE GESCHIEDENIS EN DE BESCHRIJVING
VAN NIEUWKOOP C. A.

Aan Jhr. J. A. Boreel de Mauregnault.

AN u draag ik deze studie op; evenals aan zoovele uwer vrienden hebt gij ook mij door uwe groote gastvrijheid, sedert eenige jaren dit weinig bekende en nooit beschreven land, leeren kennen en liefhebben. Voor mij is die kennismaking een spoorslag geweest, meer te weten te komen over deze belangwekkende streek en het resultaat van mijn arbeid bied ik u met een dankbaar hart aan. Als ik denk aan die eerste keeren, dat wij den nachtelijken tocht over de stille wateren en door het geheimzinnig rietbosch hebben aanvaard, onder de leiding van uw trouwen Jaap Wansinck, voor wien de Polder geene geheimen heeft, dan komen mij wederom al die genotvolle ochtenden voor den geest. Het aankomen aan de Hut, het uitzetten der lokeenden, de eerste komers op het lokgeroep, nauw door ons te onderscheiden — en dan het gloren van den

DE UITGEVEENDE PLAS BIJ NIEUWKOOP.

ochtend, het steeds aangroeiend vertier van het vogelenheir over en rondom ons, nu en dan uiteengedreven door een welgemikt schot op jaagbaar wild. Hoe snel ging daar in die kleine Hut de tijd voorbij — en als dan eindelijk de scheeve toren van Nieuwkoop goed zichtbaar werd over de wijde vlakte van water en riet, dan wisten wij, dat de dagvorstin wederom gezegevierd had over de nachtelijke duisternis en dat een heerlijke dag van goede sport en vrij buitenleven ons wachtte, dank zij uwe goede zorgen.

En 's avonds hieldt gij ons met de uwen vereenigd in uwe veranda, waar als laatste groet van den stervenden dag, wederom het trotsche overblijfsel van Johan de Bruyn's grootsche schepping, zich afteekende als silhouet tegen den rooschen avondhemel in de wijde verte, die zich voor uw jachthuis uitspreidt. Ik weet te spreken namens velen, als ik zeg, dat uw Klein Westveen onvergetelijk voor hen allen blijft.

* * *

Schier elk land, elk dorp is belangstellend naar den oorsprong van zijn naam. Van Nieuwkoop valt die niet te geven.

Zelfs de oudste leengifte van voor meer dan 500 jaren, geeft daaromtrent geene zekerheid, waar deze spreekt van Oude- en Nieuwe-Nieuwkoop. Dat was in 1408. Kort te voren had de plaats nog al rumoer verwekt in het toen nog zoo kleine Hollandsche huishouden. Nieuwkoop lag op de grens van Holland en Utrecht. Gerechtiglijk hoorde het oudtijds onder het baljuwschap van Kennemerland, wat de belasting (schildtale) betreft onder Amstelland en ten slotte ten opzichte der waterkeeringen onder Rijnland. Omstreeks 1394 was groot geschil ontstaan met dit waterschap over de uitwatering van de onmiddellijke omgeving en in het algemeen was men niet tevreden over de getroffen overeenkomst. Dit heeft m.i. tot gevolg gehad, dat Hertog Albrecht van Beyeren op 21 Januari 1396 Nieuwkoop geheel vrij heeft verklaard van alle inmenging der omringende waterschappen en als autonoom gebied erkend.

Deze gunst was begrijpelijk, daar dit land een vooruitgeschoven post was in het Stichtsch gebied, welks bisschop aanhoudend met de graven van Holland in onmin leefde. Albrecht's zoon, graaf Willem VI, is zijn vader in deze gevolgd en heeft tot versterking van het grafelijk gezag op 3 Nov. 1408 Gijsbrecht Sprong van de Werve beleend met de heerlijkheid van Oude en Nieuwe Nieuwkoop. Het volgend verlei is door Jacoba, Willems dochter, in 1428 geschied ten behoeve van haren raad, thesaurier en zegelbewaarder, heer Jan van Vianen. Hij verkreeg de heerlijkheid van Nieuwkoop in hooge en lage gerechte, met renten, visscherij en vogelarij, doch het is niet bekend en zelfs onwaarschijnlijk dat hij den vorigen heer in den bloede bestond. Het collatie-recht behield de gravin voor zich.

Het is hier niet de plaats uit te weiden over de elkaar opvolgende heeren, die Nieuwkoop gehad heeft. Van de van Vianen's is het leen door erfenis gekomen aan de Brabantsche van Sevenbergen's en vervolgens aan de graven van Arenberg, die het tot het begin der 17e eeuw hielden. In 1609 is het overgedragen aan Jr. Willem van Montfoort en in 1615

door laatstgenoemden aan Don Francesco de Gamboa gend. Henrique de Aguila. Diens schoonvader, Steven van Lynden van Mijnden droeg het geheel der heerlijkheid, thans uitdrukkelijk genoemd Nieuwkoop, Noorden en Achttienhoven 24 Jan. 1617 over aan Johan de Bruyn van Buytenwech. Met hem begint een nieuw en belangrijk tijdperk voor Nieuwkoop. Tot nog toe had het weinig van zijne Heeren gemerkt, daar de Van Vianen's elders gegoed waren, in hunne nieuwe heerlijkheid nimmer vertoefden, en zich bepaalden tot het innemen der baten; zooals van zelf spreekt, was dit nog in meerdere mate het geval, toen de heerlijkheid was overgegaan aan Zuid Nederlanders.

In de onmiddellijke omgeving was slechts één geslacht gevestigd, dat eenige heerlijke rechten uitoefende, al was het dan ook aan Nieuwkoop's grenzen; dat waren de van der Mye's. Reeds vroeg (begin der 14e eeuw) komen zij in de Hollandsche charters voor, als Heeren van aanzien en macht in deze streken. De ligging op de grenzen van Holland en het Sticht heeft hun, als Hollandsche leenmannen, natuurlijk veel overlast en schade bezorgd in de aanhoudende twisten tusschen Graaf en Bisschop, maar erger trof ook hen, gelijk al hunne tijdgenooten van den lageren Hollandschen landadel, de ellende, door de Hoeksche en Cabeljauwsche twisten over deze landen gebracht, en zoo zien wij ook de van der Mye's verspreid raken over heel Rijnland, sommige takken zich tot nieuwen bloei opwerkend in de magistratuur der omringende steden, Leiden, Gouda en Woerden, en zelfs Utrecht, en andere daarentegen, langzamerhand vervallend tot den landbouwersstand. Toch bleef de hoofdstam gevestigd op het oude gebied met de daarbij gelegen 100 morgen land langs de Mye, waaraan de visscherij in het omringende water verbonden was, totdat de erfdochter van Tyman van der Mye en Maria van Schoten, genaamd Clara, door haar huwelijk (omstreeks 1575) met Adam van der Duyn, het oude familiegoed in dit hoogaanzienlijk Hollandsch geslacht bracht. Maar wie in dat zoo schilderachtig vaderlandsch landschap, genaamd de Bodegraafsche Mye komt, zal tevergeefs zoeken naar het oude stamhuis, dat ik zelfs op de kaarten van de 16e en 17e eeuw niet meer vond aangeduid.

Doch keeren wij tot Nieuwkoop zelf en zijn nieuwen heer terug. Helaas is er weinig over hem bekend. De familiepapieren zullen waarschijnlijk nog aanwezig zijn in het archief der van Wassenaers uit den tak Duvenvoird-Warmond-Alkemade, thans nog berustende bij het vrijheerlijk geslacht von Geyr—Schweppenburg in het bezette gedeelte der Rijnprovincie. Tevergeefs heb ik getracht, daaruit inlichtingen te bekomen. De tegenwoordige toestanden aldaar, beletten dit met tal van bezwaren. Het geslacht de Bruyn dan, had eene geschiedenis, vrijwel gelijk aan het zooeven verhaalde betreffende de van der Mye's. Ook zij behoorden tot den lageren Rijnlandschen adel en wel tot een geslacht, dat omstreeks 1300 reeds gevestigd was in de Rijnstreek tusschen Leiden en Alphen. Eenige takken verhuisden naar de stad Leiden en bij de oprichting van het college van 40-Raden aldaar (21 Juli 1449) zijn zij vertegenwoordigd in den persoon van Pieter de Bruyn. Later vermaagschap aan een tak van de van Loo's, die zich Buytenwech noemden, nam een der zoons volgens Rijnlandsch gebruik dien voormoedersnaam aan en zoo zien wij van 1569 tot aan het beleg toe, Jan Gerrit Buckelsz. Buytenwech als 40-raad optreden in zijn vaderstad. Hij schijnt een vermogend man te zijn geweest, bezat bierbrouwerijen en eenige andere industriele ondernemingen, zooals lijn- en zeepziederijen, waardoor Leiden toenmaals beroemd was. Vóór 1575 getrouwd met Elisabeth Jacobsdr. van Swieten uit een patricischen tak van dit oud adellijk huis, had hij o. a. een zoon Gerryt, die later als Mr. Gerard bekend stond en een na 1581 geboren zoon Johan, die reeds jong zijnde veel gereisd heeft, en vaak in den Haag vertoefde. Hij heeft den ouden stamnaam weder aangenomen omstreeks 1600 (evenals de Van Duvenvoird's in dien tijd den stamnaam van Wassenaer weder gingen voeren) doch niet altijd, eerst sinds ± 1640 komt hij geregeld met den

GEZICHT OP NIEUWKOOP VAN DE PLASSEN.

naam de Bruyn van Buytenwech voor en meestal tevens met het adellijk predicaat van Joncker.

De familie was, evenals verreweg de meeste, aanzienlijke regeeringsgeslachten, het R. C. geloof getrouw gebleven. Johan zette door zijn huwelijk met Jvr. (Maria) Cornelia van Duvelandt van Rhoon nieuwen luister aan zijnen naam bij. Zij behoorde tot een even aanzienlijke als vermogende R. C. familie. Het echtpaar vestigde zich in een nieuw en schoon gebouw aan de westzijde van het Plein te 's-Gravenhage, toenmaals aan de buitenzijde der stad gelegen; vlak er naast kwam later de familie Huygens wonen. Ik ontdekte geen spoor van eenig ambt, door Johan de Bruyn bekleed; het ligt voor de hand, dat hij als Roomschegezinde uitgesloten bleef van bedieningen. Zijn aankoop van de hooge heerlijkheid van Nieuwkoop c.a. in 1617 is zeer begrijpelijk. Tijdens het bestand was het beslag, door de Republiek gelegd op de goederen van hen, die in de Spaansche Nederlanden verbleven, opgeheven en tal

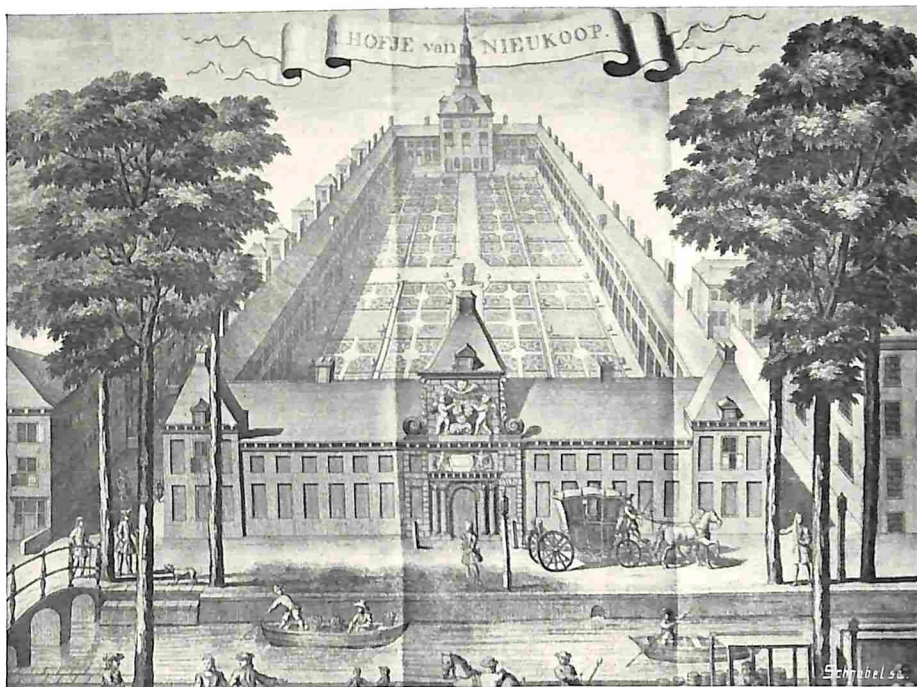
van groot-grondbezitters, die toch geen plan hadden weer eens terug te keeren naar de Noordelijke gewesten, hebben van de gelegenheid gebruik gemaakt, om zich te ontdoen van hunne eigendommen, die bovendien meestal door schulden waren bezwaard. Op niet al te kostbare wijze kon dus ook Johan de Bruyn zijn uiterlijk aanzien verheffen door de verwerving eener vrije- en hooge heerlijkheid. Alleen zij hierbij opgemerkt, dat de lage, dagelijksche of ambachtsheerlijkheid van Achttienhoven steeds in andere handen gebleven is. Deze was trouwens van luttel belang en is vaak van eigenaar gewisseld; het heeft geen zin, hierop verder in te gaan.

Het heeft tien jaar geduurd voordat de Bruyn zich in zijne heerlijkheid eene woning schiep. Daarvoor koos hij uit, een klein schiereiland, dicht bij de kerk, waar de dijk, waaraan het dorp ligt iets breeder was. Aan dien dijk zelf verrees het heerenhuis en daarachter en daarnaast naar den kant van Noorden werd plantsoen aangelegd. Te Nieuwkoop waren, zooals in schier alle dorpen van Rijnland buiten de groote verkeerswegen, tal van inwoners R. Catholiek gebleven. Waar de eveneens Catholieke heeren nog gevestigd bleven op de oude bezittingen, hadden hunne geloofsgenooten minder te verduren van de strenge naleving der placcaten en de dagelijksche plagerijen der schouten, die zich op die wijze een wit voetje trachtten te bezorgen bij de regeering. Die groote heeren ontzag men ter plaatse, ja zelfs in den Haag, waar zij nog gedurende het begin der zeventiende eeuw ter ridderschap compareerden en een werkzaam deel namen aan het gewestelijk bestuur. Velen hunner hadden dan ook goed en bloed geofferd voor onze onafhankelijkheid en hadden uitgeblonken als aanvoerders te land en ter zee; terwijl bij de rustiger toestanden de inkomsten uit hun uitgestrekt landbezit ook waren toegenomen. Vermoedelijk heeft de Bruyn het dan ook als zijn plicht beschouwd althans een gedeelte van het jaar in Nieuwkoop te vertoeven. Daarbij kwam nog iets; tal van Remonstranten hadden omstreeks 1625 de wijk genomen naar deze afgelegene heerlijkheid van uit de steden, waar zij bitter werden vervolgd, en dat was Leiden wel op de allereerste plaats. Nu vond ik, dat in het najaar van 1626 Johan de Bruyn werd aangezegd, vanwege de Staten van Holland, dat men wel op de hoogte was, dat zijne heerlijkheid niet alleen een broeiest was van de Paepschegezinden en dat zelfs vele „geordende geestelijke personen sich daer onthoudende waren” (monniken en leden der geestelijke orden werden in het bijzonder vervolgd) maar, dat sedert eenige jaren ook tal van Arminianen daar te zamen waren komen wonen, bijeenkomsten hielden en alzoo het gevaar deden ontstaan voor „seditieuse” woelingen; dat zijn baljuw wel zijn plicht deed, doch dat men vreesde, dat de Heer van Nieuwkoop zelf, niet alleen oogluikend deze dingen, die in eene geordende staat niet „tolerabel” waren, toestond, maar dezelve „secretelijk” bevorderde. Zeer nuchter antwoordde de Bruyn hierop, maar tevens ter snede, dat hij van deze zaken niets wist en dat het wel overdreven verzinsels zouden zijn, maar dat hij er geen mis-

GEZICHT OP NOORDEN BIJ NIEUWKOOP.

daad in kon zien, dat van elders verjaagde personen zich in een afgelegene oord als Nieuwkoop vestigden, mits zij zich ordentelijk gedroegen en dat het hem te meer verwonderde hierover „geadmoneerd” te worden, waar de Heer van Warmond (Jacob van Wassenaer) openlijk aan de Arminianen sinds jaren vrijelijk vergund had in zijne heerlijkheid samen te komen en hun zelfs kort te voren eene behuizing in zijn dorp had toegewezen voor hunne bijeenkomsten. Hierop viel niet veel te antwoorden, doch ik meen hierin de reden te zien, waarom de Bruyn zich eene residentie liet bouwen binnen zijne heerlijkheden, en er dan ook des zomers en in den jachttijd zal vertoefd hebben. In 1644 is de Bruyn hoogheemraad van Rijnland geworden; hij heeft die hooge en aanzienlijke post tot zijn dood bekleed. Kort voor dien, bij testament voor den Haagschen notaris Van Alen, heeft hij de maatregelen getroffen tot de stichting van het beroemde Hofje van Nieuwkoop in Den Haag, hetwelk eerst in 1661 gereed kwam en ongeveer een ton gouds heeft gekost. (Zie de afb. op blz. 58). Men vindt de uitvoerige geschiedenis dezer stichting in jaargang 1916 van dit tijdschrift. Op 23 Juni 1657 is de Heer van Nieuwkoop overleden en zijne vrouw is in datzelfde jaar gestorven. Beiden zijn begraven in het koor van de kerk te Nieuwkoop, onder eene groote zerk, waarop hunne wapens staan uitgehouwen, en nog aanwezig op het, na slooping van dit deel der kerk, tot kerkhof bestemde terrein. Daar hun huwelijk kinderloos was, heeft de Bruyn tot zijn erfgenamen benoemd de kinderen van zijne jongste oomzegster. Zijn broeder, Mr. Gerard Buytenwech (1574—1639) had uit elk zijner twee huwelijken ééne dochter; uit dat met Jvr. Hester Ramp, Machteld, die ongehuwd en welbedaagd te Leiden stierf en uit het tweede met Cornelia Cools uit Dordt, Hester Cornelia, die ongeveer 25 jaar oud, op Leiden's Raadhuis 21 Juli 1635 een hoogst aanzienlijk huwelijk sloot met Albert van Wassenaer heer van Alkemade en jongeren broeder van den zoo juist genoemden heer van Warmond. Zij hadden een zoon en twee dochters, waarvan de jongste, Philippina Maria Nieuwkoop c.a. erfde. In 1662 gehuwd met Philips Jacob des H. R. Rijks Baron van Spangen, stierf zij nauwelijks 40 jaar oud. Haar weduwnaar hertrouwde Jvr. Margaretha Helena de la Torre, vrouwe van de Toll onder Koudekerk, waarheen hij ook verhuisde, na 's zomers op het Hooge Huis te Nieuwkoop en 's winters in Leiden te hebben gewoond met zijne eerste vrouw. Nieuwkoop ging eerst aan den oudsten zoon harer 9 kinderen over en na diens dood in 1691 aan zijne zuster Cornelia Maria, die sinds 1683 gehuwd was met den halfbroeder harer stiefmoeder Joncker Charles de la Torre van Valckenisse. Hunne dochter Justina Adriana volgde hare moeder op als vrouwe van Nieuwkoop, doch nauwelijks 19 jaar oud, gehuwd met een verren neef Ph. L. F. J. Baron van Spangen van Herent, vertrok zij naar Brussel, waar zij na een paar jaar stierf, haar zoon Henric Hubert als erfgenaam nalatend; doch ook hij stierf als klein kind en werd als heer van Nieuwkoop opgevolgd door Thomas Walraven van Wassenaer van Alkemade, vollen neef zijner grootmoeder, en eenig zoon uit een laat tweede huwelijk van

HET HOFJE VAN NIEUWKOOP TE 'S GRAVENHAGE.

Gerard van Wassenaer, eenigen broeder van Philippina Maria Barones van Spangen voornoemd. Zijn verlei dagteekent van 4 Mei 1716 en sinds ruim 40 jaar hadden de op een volgende heeren en vrouwen van Nieuwkoop niet meer het Hooge Huis bewoond. Al was het dan voor de veiligheid hunner geloofsgenooten niet meer zoo noodig als in de tijden van Johan de Bruyn, toch was de afwezigheid van een Heer voor dit dorp een groot gemis. Meer dan elders, was een middelpunt van hoogere beschaving en kennis en, op de allereerste plaats, de tegenwoordigheid van den gezaghebber in hoogst eigen persoon uiterst gewenscht. Hoe geschikt voor zijn ambt de baljuw en schout ook mocht wezen, juist die tijd van omstreeks 1700, eischte een onaangevochten gezag, dat niet behoefde te wijken voor geruchten van nepotisme en omkooprij, die trouwens maar al te vaak zonneklaar werden.

Daarbij het gemis aan dien veredelenden invloed, dien men kon waarnemen in zoovele dorpen van Rijnland, waar de vrouwen en dochters der Heeren zich persoonlijk het lot der onderhoorigen aantrokken en wel vooral daar, waar het Geloof de „caritas” gebod.

Ofschoon de nieuwe heer meestal woonde op het huis Meerenburg bij Lisse, schijnt hij ook het Hooge Huis te Nieuwkoop nu en dan te hebben betrokken. In elk geval hechtte hij zooveel aan zijne sinds 10 jaren verworven heerlijkheid, dat, toen hij in Dec. 1726 stierf, zijne begrafenis plaats had in het graf der Heeren van Nieuwkoop. Door zijne vrouw Margriet Alexandrina van Lynden van Cronenburgh had hij ook verworven het gebied van Teckop, niet ver van zijne heerlijkheid Achttienhoven. Zijn oudste zoon erfde Alkemade en de Vrije Haak; zijn tweede Hendrik Frans nog minderjarig, Nieuwkoop c.a. Ook hij, als kamerheer en kapitein van de lijfwacht bij den Keurvorst van Keulen heeft zoovanzelf spreekt, nooit in zijne heerlijkheid vertoefd. Hij stierf in 1781 en had tot erfgenaam zijn oomzegger Johan Joseph, zoon van den laatsten heer van Warmond uit den huize van Wassenaer. Doch ook deze trok de inkomsten, maar kwam nooit omzien naar zijne Hollandsche goederen. Kolonel der ruitery in buitenlandschen dienst, overleed hij nauwelijks 40 jaar oud in 1788 te Bonn, waar hij 21 Feb. 1782 was gehuwd met Ottilie Freiin von Steinen; zijn enige zoon Max overleed als jongmensch te Keulen in 1802, zijne zuster nalatende als erfgenaam. Deze, Augustine Clementine van Wassenaer van Alkemade, laatste van dezen tak van het eerste Hollandsche geslacht, huwde in 1803 met Max Joseph Freiherr von Geyr-Schweppenbourg. Hij overleed in 1856, zij 1½ jaar daarna. Dat zij voelde voor het oude familiebezit (waaraan geene inkomsten verbonden waren sedert de revolutie van 1795) en dat zij bij menschenheugenis zelf nooit heeft gezien, blijkt voldoende uit de ruime gift, die zij schonk, zij, de Roomsche Katholieke, aan de Nederlandsche Hervormde Kerk, toen het oude Kerkgebouw, uiterst bouwvallig geworden, in 1821 herstelling behoefde, hetgeen is geschied op eene wijze, die gelukkig nu voor goed onmogelijk zoude zijn. Zij is de laatste vrouwe van Nieuwkoop, Noorden,

Achttienhoven, de Vrije Haak en den Bosch geweest, zooals de 18de eeuw langzamerhand de titels had uitgebreid. Hare erfgenamen hebben nooit den titel gevoerd en na nauwelijks 60 jaren, wilde mij zelfs een bevoegd persoon wijs maken, dat er nooit eene heerlijkheid bestaan had.

(Wordt vervolgd). W. J. J. C. BIJLEVELD.

UIT ZUID-SPANJE.

'TIS Zondagmorgen, en ik ben op weg van Baza naar Guadix, twee typische, echt Andaloezische stadjes bij Sierra Nevada, het „Besneeuwde Gebergte”. De weg kronkelt door de zijdelingsche uitloopers der Sierra, en aan den linkerkant ligt een smalle, diepe vallei van frisch groen, waardoor snelle watertjes loopen, die van alle kanten uit de bergen breken. Aan een korten draai van den weg zie ik op kleinen afstand een witte stofwolk, die traag van achter een berg komt. 't Zijn ruiters, die luid lachend en pratend vooruitkomen. Onmiddellijk moet ik aan Don Quijote's reizen denken. Ik blijf natuurlijk staan om ze te zien voorbijgaan, want hier heb ik een van mijn geliefde visioenen. Het zijn een twintigtal boeren die naar een kermis trekken, eenigen te paard, de anderen op ezels en muilieren, allen flinke, bruine mannen.

Thans zwijgen ze, en ik hoor enkel nog het getrappel der dieren. Plotseling weerklinkt een kort, scherp muziek-akkoord, — de guitarra — gevolgd door een lang aangehouden rammelen, dat van het eerste akkoord in andere akkoorden overgaat, van toon verandert, en weer tot het eerste akkoord terugkeert. Ik zie den speler, een jongen kerel die achteraan in het groepje rijdt, op een hoogen, grijzen muilezel. Nog een flinke slag en het spelen houdt op, en een oude boer met stoppelbaard, en een gebloemd katoenen doek als muts op het hoofd gebonden, die tusschen de voorsten rijdt, zingt, zonder begeleiding:

Ay, Ay, En el Rio de Almeria.....

Nauwelijks houdt de zanger op, of uit alle kelen tegelijk breekt een krachtige korte roep, de „Ole”, de gewone aanmoediging wanneer iemand zijn taak op flinke wijze opknapt. Levenskracht en levensvreugde straalt van aller flinke gezichten.

Nu slaat de speler wederom aan en begeleidt den zanger. En daar gaat het weer:

En el Rio de Almeria,
Me dieron tres avellanas.
Partí una, partí dos,
Las tres me salierom vanas.

(Bij de rivier van Almeria,
Drie hazelnootjes kreeg' ek.
'K brak er een, 'k brak er twee,
Het waren allen lee'ge).

Het heele gezelschap zwijgt en luistert. Want hoe goed ze allen het liedje ook kennen mogen, allen luisteren en genieten volop. De ezeltjes en muiltjes trappelen een soort maat, en zoo komt de troep vooruit, steeds in de Don Quijot'sche stofwolk.

En het is mij alsof het groene dal daarbeneden lacht, en het lachen opklimt naar den steeds zoo ernstig kijkenden Muley Hacén, tot boven aan de blinkende sneeuwvelden en tot hoog in het doorschijnende blauw. Zoo gezond en vroolijk klinkt het wijsje in deze mooie omgeving, en zanger en gezelschap zijn in zondagstemming en morgenstemming en kermisstemming. Allen groeten mij vriendelijk: Buenos Dias.

Ach, mocht ik maar mee naar die kermis! Den heelen weg langs zal nu de een, dan de ander zingen, het instrument zal ook in andere handen overgaan, want al het veldvolk kan zingen en spelen. De lederen wijnflesch zal ook herhaaldelijk worden aangesproken. En later, ginder in het verre dorp, in een of ander ventorillo met witte muren en een grooten vurigen krans van roode pepers boven de deur, zullen het zessnarige ding en de kleppertjes aan 't werk gaan, en al die boeren zullen dansen met de boerinnen. En allen

zullen drinken van den mosto, den troebelen, zoeten wijn van den nieuwen oogst.....

Daar gaat de stofwolk en het vroolijke gezelschap met de guitarra en het oude lied, en ik blijf maar staan. Weer hoor ik de snelle stroompjes die zich storten in de diepe groene vallei onder mij, en weer zie ik boven mij hangen de glimmende sneeuwvelden en de blauwe lucht en het ruikt zoo heerlijk naar bergplanten. Ik hoor nog van tijd tot tijd een klank, en dan wordt het weer stil. De koninklijke berg in zijn witten mantel kijkt ernstig. Voorbij is het mooie visioen in de Cervantes'sche kleuren, en eenzaam en prachtig ligt het Cervant'sche landschap in den stillen vrede van den Zondagmorgen.

J. C.

De Bloembladen van Lao-Tze.

18)

DOOR J. ALLAN DUNN.

HOOFDSTUK XII.

SAN FRANCISCO.

DE „Cathay” voer juist voor zonsondergang weg. Keeler luisterde met een waarachtig gevoel van verlichting naar de Koninklijke Hawaische Kapel, die het melodieuze „Alola Oe” deed hooren, dat algemeen wordt toegeschreven aan de ex-Koningin Liliuokalani, maar dat in werkelijkheid een overlevering is van het oude, Amerikaansche lied „The Lone Rock by the Sea.” Hij had Redding in een onaangename stemming in zijn hut aange troffen en hem een dosis morfine gegeven.

Indien de dokter eenige verwondering voelde over Keeler's verschijnen aan boord, zoo liet hij hiervan toch niets blijken, en nochtans was Keeler er van overtuigd, dat hij moest hebben geweten, dat Wing-Sang een mede-conspirator was, wien de bepaalde opdracht misschien was gegeven, het meisje nauwkeurig na te gaan, of een tweeden valstrik gereed te maken met Sing-Lee, voor het geval dat Redding had gefaald.

Deze had, zonder eenigen twijfel, eenigen tijd geleden een draadloos telegram aan Hsu-Fuan verzonden, om hem te verwittigen van Keeler's komst aan boord der „Cathay,” en dat zeker op een manier was opgesteld, om het geloof te wekken dat hij de man was, die den talisman had weggenomen. Hsu-Fuan echter was een sluwe speler die lang van tevoren alle mogelijke plannen van zijn tegenstanders overdacht, alvorens zelf een zet te wagen. Keeler deed hetzelfde.

Wing-Sang verscheen niet. Het was te verwachten, dat hij zijn reis had onderbroken, om zijn broeder Wing-Yup zooveel mogelijk hulp te verlenen, en Keeler kon een gevoel van vreugde niet bedwingen bij de gedachte, dat deze zeer veel last zou hebben, vóór de zaak van de aanwezigheid van het opium in zijn kelder in orde was. En Sing-Lee was, via het hospitaal, op weg naar de dwangarbeiders-kolonie op het Iwili-Rif. De omstandigheden waren er werkelijk beter op geworden. Het leed geen twijfel, of de groote „coup” was te Honolulu beraamd geweest, nadat Redding fiasco had geleden bij zijn aanval in de kajuit. Als hij eenmaal in Amerika was, zou het gevaar, alhoewel niet geweken, toch minder worden, daar hij dan per trein reisde, en steeds omringd zou zijn van menschen.

Hij voelde zich dankbaar en berouwvol gestemd jegens Claire Arden. Het hinderde hem, dat hij haar verkeerd had beoordeeld, ofschoon hij er nochtans intuïtief van overtuigd was, ook door de spionnage welke Hsu-Fuan op haar liet uitoefenen, dat zij wel degelijk in verband stond met zijn eigen zaken. Maar dit alles kon wel aan hemzelf zijn te wijten. Een ieder, die op vriendschappelijken voet met hem omging, vooral iemand, die in China had gewoond en het Mandarijnsch-dialect machtig was, zou natuurlijk blootstaan aan het wantrouwen van hen, die zich den talisman wilden toeëigenen.

Wat hij ten slotte met Redding moest aanvagen, liet hem geen rust. Het adres der 49ste straat wees op het feit, dat de

werkzaamheden van den dokter zich waarschijnlijk tot New-York zouden uitstrekken. Een draadloos telegram der federale autoriteiten, die Redding zochten voor onwettigen handel onder den dekmantel der Amerikaansche posten, zouden hem kunnen doen verdwijnen. Dit zou ongetwijfeld het verstandigste zijn. Keeler echter hield er zijn eigen zedelijke begrippen op na. Het kwam hem niet sportief voor, om partij te trekken van iets, dat lang geleden was voorgevallen vóór de periode waarin zij samen hun spel hadden gespeeld en hij, Keeler, had gewonnen. Het bewustzijn dat hij gewonnen had, stemde hem grootmoedig. Hij kon nu ook met meer nadruk den man bevelen zijn pad niet meer te kruisen, onder bedreiging van hem als Dokter Adler aan de kaak te zullen stellen. Want Keeler hield ervan het levensspel te spelen met zichzelf als troef, en zijn eigen gambit-spiel uit te werken. Wanneer men hem in denken en redeneeren overtrof, meende hij tevreden te moeten zijn met zijn verlies.

Na het middagmaal zocht hij zijn luxe-hut op, hem door den administrateur gegeven, en genoot van een rustigen slaap. Den volgenden morgen vroeg, kroop Redding letterlijk voor hem, om hem een dubbele dosis morfine af te smeeken. Het was den dokter duidelijk aan te zien, dat zijn gezondheid door gemis van het gift, dat hem zoo lang op de been had gehouden, had geleden. Zijn oogen stonden glazig boven diepe inzinkingen, de huid was gerimpeld en zijn lichaam, evenals zijn gelaat, ingeschrompeld.

Keeler voelde weinig medelijden met hem, maar bevreesd, dat hij de verminderingskuur te snel had toegepast, gaf hij hem een gram extra. Redding greep er naar zonder eenige dankbetuiging, met roode, van woede en kwaadaardigheid schitterende oogen. De grootere hoeveelheid bracht een zichtbare verandering bij hem teweeg. Hij kwam geschoren en voor zijn doen netjes gekleed, aan het ontbijt.

Claire Arden verscheen niet voor twaalf uur, ging toen in een dekstoel liggen, en klaagde over slaperigheid. Aan tafel sprak zij zeer druk, en nadat zij weer aan dek was gekomen, zocht zij op in het oog vallende wijze het gezelschap van den scheepsdokter. Het was Keeler een raadsel. Dit was nu de vrouw die had gezegd goede vrienden met hem te willen zijn! Nu had zij waarschijnlijk spijt van dit gezegde. Waarom? Vrouwen — zoo dacht hij bij zichzelf, de uitingen napratend van velen — zijn een eeuwig raadsel. Zij verdraait haar gevoelens in kronkelingen, die zij zelf niet meer kan ontwarren; het zijn leelijke kunstjes van het vrouwelijk instinct, die door de moderne samenleving nog slechter worden.

Hij gevoelde zich meer voldaan, nu hij deze wijsgeerige opmerking had gemaakt, en begaf zich naar beneden, om naar zijn „impromptu”-patient te gaan zien. Redding was niet vriendelijk gestemd.

„Mijn zenuwen zijn totaal in de war”, zeide hij „Waarom, in Satan's naam, wil je mij dien gedistingeerden heer niet

OUDE BOERDERIJ TE NIEUWKOOP.

op mijn eigen manier laten dienen? Geef me mijn pillen terug. Je hebt mij tweeduizend dollar doen verliezen, mijn spel bedorven, en mij gebracht tusschen Scylla en Charybdis. Om van mijn leven zeker te zijn, moet ik nu onophoudelijk heen en weer reizen tusschen Amerika en het Oosten, en mij verbergen, zoodra wij de driemijsl zône bereiken.

„Ik ben naar de maan Keeler ik geef het toe. Voor een groot deel is het mijn eigen schuld, maar je kunt een verrotte vrucht toch niet meer gaaf maken. Waarom laat je mij dus niet op mijn eigen mesthoop liggen? Jij kent de omstandigheden niet, die mijn mannelijkheid den genadeslag toe hebben gebracht, en eigenlijk geef je er geen zier om, wat er met mij gebeurt. Laat mij mijn eigen weg gaan, kerel, en geef mij mijn pillen terug. God weet, dat het de eenige troost is welke mij overblijft.”

„Ik zou je als je gezond was in het geheel niet vertrouwen, Redding,” zeide Keeler. „En ik kan evenmin vertrouwen in je stellen, wanneer je onder den invloed bent der morfine. Je geweten is uitgebrand, maar dat middel zou toch nog een leelijken, kleinen brand kunnen doen ontstaan in je hersenen en ik mag niets riskeeren.”

„Wat heb je voor plannen met me, als wij te San Francisco komen? Wij zijn „quite” nietwaar?”

„Daarvan ben ik nog niet overtuigd. Ik heb trouwens nog niet met mij zelven overlegd wat ik doen zal.”

„Ga dan uit deze kajuit, en laat mij alleen met mijn uitgebrand geweten!” grijnsde Redding. Toen Keeler hem verliet zag hij hem aan met een blik van ingekankerden haat; hij lachte en gaf zich daarna over aan zinnelooze droomen van wraak, terwijl de morfine meer en meer bezit van hem nam.

Drie dagen van de zeereis gingen voorbij en Claire Arden, met de „finesse,” eene vrouw eigen, bepaalde zich er toe met Keeler de meest alledaagsche gesprekken te voeren. Zij had aan boord verscheidene bewonderaars en liet zich door hen omringen.

Het was geen verlegenheid, ook geen antipathie, en Keeler begreep er in het geheel niets van. Hij behandelde haar met groote achting en accepteerde de houding welke zij had aangenomen; er was echter een blik in zijn oogen welke een onvermijdelijke uitlegging van haar eischte en hij kon merken, dat zij dit oogenblik trachtte te verschuiven.

Den vierden dag liet zij zich in haar hut bedienen, en den laatsten dag werkte zij mee aan het onvermijdelijke weldadigheidsconcert voor het Roode Kruis, waarop zij zong, waarna zij zich verschool achter diegenen, die haar gelukwenschten, en haar om een extra-nummer verzochten.

Keeler luisterde voor een poos naar een Claire Arden die hij niet kende, eene die grapjes maakte en flirtte, en zichzelf in opspraak bracht, wat voor haar gemakkelijk was, door haar charme en intelligentie.

Daarop verdween hij in den rooksalon en stond toe, dat iemand die beweerde bij Verdun te zijn geweest en vol bewondering was voor Wilson en diens buitenlandsche politiek, hem verveelde.

Men zou de Tarallone Eilanden bij het aanbreken van den dag voorbij varen en om een uur of twaalf, de douane en quarantaine dokken passeeren. Op de eene of andere manier wilde Keeler haar beletten, dat zij hem ontliet. Indien zij het had gemeend, dat zij zijn vriendin wilde zijn, dan had zij ook iets goed te maken, en een weg te banen alsook een manier te vinden om deze vriendschappelijke verhouding voor de toekomst te bezegelen.

Hij ontkende geenszins de macht welke zij over hem bezat. Als zij dit middel had bedacht, om hem den „vos” te laten spelen voor de „druiven” harer kennismaking, dan was het haar volkomen gelukt. Maar hij vond niet, dat zulke manieren harer waardig waren.

„Ik denk, dat mijn verbeelding hier in het spel is,” sprak hij bij zichzelf, toen hij den vervelenden praatjesmaker over Verdun verliet, en aan dek ging om nog een laatste sigaar te rooken, alvorens naar Redding te gaan en daarna zelf te gaan slapen. „Het is niet wat het meisje is, doch wat de man *geloofd* dat zij is, waar het ten slotte op aankomt. De herinnering aan het oogenblik in den kelder, toen zij hem haar pistool overhandigde, schoot hem te binnen en hij gevoelde berouw. Hij slenterde naar het achterschip, en bleef plotseling in de schaduw van de dekkajuit en den schoorsteen stilstaan. Claire Arden en Redding leunden over de verschansing van het bootdek, en waren blijkbaar in een vertrouwelijk gesprek gewikkeld. Toen hij zich omkeerde om heen te gaan, hoorde hij haar lachen, gevolgd door het gegrint van den dokter.

Zij had gezegd, dat hij wezelsoogen had, herinnerde Keeler zich, en al zijn wantrouwen nam weer de bovenhand. „Wie is uw onplezierige kennis?” had zij hem gevraagd, en hier was zij nu samen met dien man! Er schoten hem nog meer onderdeelen van Walton's Sardonische wijsbegeerte te binnen.

„De Fransche détectiven beweren, „*Chez la femme*,” had deze gezegd. Het motto echter van den gewonen mensch moest zijn: „Gare la femme!” Heb je wel eens geprobeerd twee stukjes metaal in een citroen te steken? Een van koper en een van zink waaraan de noodzakelijke metalen draden zijn bevestigd? Breng de draden in contact, en — presto komt de vonk te voorschijn. Het leven is de citroen, en de man en de vrouw zijn slechts electroden. De vonk is spontaan. De eenige manier dit te ontgaan, is — „Gare la femme!”

Foto J. A. Bakhuis.

NA DEN REGEN.

Keeler begaf zich naar Reddings kajuit en legde de dosis van drie pillen voor den nacht klaar. Een oogenblik was hij geneigd, het geheele quantum achter te laten. Hij was nog niet besloten wat hij met den dokter zou doen, maar de man zou meer plooibaar zijn, indien hij tot hem moest komen om het narcotische middel te vragen. Eenmaal aan land, kon Redding zich een groote hoeveelheid aanschaffen. Keeler zocht naar een stukje papier, om de pillen in te wikkelen, en wilde dit op een plaats leggen, waar Redding het zeker zou moeten vinden. Daarom boog hij zich over de mand, welke voor vuile handdoeken in gebruik was, en haalde er een enveloppe uit te voorschijn.

Het was een gewone, gele manilla enveloppe zonder enig bijzonder watermerk of ander teeken, behalve Redding's naam en kajuitnummer, maar zij behoorde tot de soort waarvan de marconist zich bediende. Keeler herkende ook diens schrift. Het was moeilijk te zeggen, of het bericht van Honolulu of San Francisco afkomstig was. De radius waarbinnen de „Cathay” kon ontvangen, was veel grooter dan die der verzendingen. Maar het was honderd tegen één, dat het bericht hem gold — of Claire Arden.

Gedachten omtrent Claire Arden hielden Keeler geruimen tijd wakker, hij berispte zichzelf, omdat hij onder haar bekoring was gekomen. Hij vond verontschuldigen voor haar gedrag, en verwierp deze dan weer.

(Wordt vervolgd).